Hukuk Bölümü 2007/54 E., 2008/142 K.

"İçtihat Metni"

Davacılardan Kasım ve Nebibe Mutlu'nun oğlu, Elfide Mutlu'nun kardeşi Mustafa MUTLU; HATAY/Serinyol 121. Jandarma Er Eğitim Alay Komutanlığı'nda askerlik görevini yapmakta iken, 27.8.2003 tarihinde çıkan orman yangınını söndürmek için görevlendirildiği sırada, yangın söndürme çalışmalarında görevli bir dozer aracının çalışması esnasında yuvarladığı bir kayanın çarpması sonucu vefat etmiştir.

Davacılar vekili; Orman Kanunun 71. maddesinin, orman yangınlarını söndürme çalışmalarına bilfiil katılmış olanlardan ölenlerin kanuni mirasçılarına ek gösterge dahil en yüksek devlet memuru brüt aylığının 100 katı tutarında ödeme yapılacağı hükmünü içerdiğini, bu madde gereği davalı idareye, Mustafa Mutlu'nun kanuni mirasçıları olan müvekkillerine gerekli ödemenin yapılması için talepte bulunulmuş olmasına karşın, davalı idarenin taleplerini zımnen reddettiğini belirterek; "müteveffa Mustafa Mutlunun mirasçısı olan müvekkillerine Orman Kanununun 71. maddesinde belirtilen ek gösterge dahil en yüksek devlet memuru aylığının 100 katı ödeme yapılmaması kararının iptaline", karar verilmesi istemiyle, genel idari yargı yerinde dava açmıştır.

ANKARA 5. İDARE MAHKEMESİ; 22.3.2006 gün ve E: 2004/3265, K: 2006/773 sayı ile, Anayasanın 157. ve 1602 sayılı Yasanın 20. maddesinden bahisle; uyuşmazlığın Serinyol/Hatay 121. Jandarma Eğitim Alay Komutanlığı emrinde askerlik hizmetini yapmakta iken, Orman Genel Müdürlüğünce 1988 yılında 6831 sayılı Yasanın 17. maddesi; uyarınca İçişleri Bakanlığı emrine eğitim alanı olarak kullanılmak üzere bedelsiz tahsis yapılan alanda atış esnasında çıkan orman yangınının söndürülmesi için görevlendirilen J.Çavuş Mustafa Mutlu'nun, dozerin çalışma sırasında yuvarladığı bir kayanın çarpması sonucu vefat ettiğinin anlaşıldığı, davacıların 6831 sayılı Kanunun 71. maddesi uyarınca, taraflarına ödenmesi istenilen ödemenin, söz konusu yasa kapsamında olup olmadığının saptanmasında, askerlik hizmetinin amacı ve askeri görev yerlerinin özelikleri göz önüne alınarak çözümlenmesinin gerektiği; bu durum karşısında olayda Anayasa 152. ve 1602 sayılı Yasanın 20. maddesinde öngörülen asker kişiyi ilgilendirmesi ve askeri hizmete ilişkin bulunması koşullarının gerçekleştiği sonucuna varıldığından, davanın görüm ve çözümünün Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin görevine girdiği; nitekim, davacı vekili Av. Yurdakan Yıldız tarafından aynı olay nedeniyle maddi ve manevi tazminat istemiyle İçişleri Bakanlığı aleyhine Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Daire Başkanlığının E:2004/595 sayısında açılan davanın ilgili dairede görülmekte olduğunun anlaşıldığı gerekçesiyle davayı görev yönünden reddetmiş; bu karar kesinleşmiştir.

Davacılar vekili bu kez aynı istemle, askeri idari yargı yerinde dava açmıştır.

ASKERİ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ İKİNCİ DAİRESİ; 4.10.2006 gün ve E: 2006/1153, K: 2006/903 sayı ile, Anayasanın 157. ve 1602 sayılı Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 20. maddesi uyarınca; Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin bir davaya bakabilmesi için dava konusu idari işlem veya eylemin "asker kişiyi ilgilendirmesi" ve "askerî hizmete ilişkin" bulunması şartlarının birlikte gerçekleşmiş bulunmasının gerekli olduğu; Davacılara Orman Kanununun 71 nci maddesi gereğince tazminat ödenmemesi işleminin, kanun ve nizamların Türk Silahlı Kuvvetlerine tanıdığı yetki ve görevlerin yerine getirilmesi amacına yönelik olmayan bir işlem niteliğinde bulunduğu, dolayısıyla dava konusu işlemin askeri hizmete ilişkin bulunmadığı, dolayısıyla davaya bakmakla Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin görevli olmadığı, genel idari yargının görevli olduğu kanaat ve sonucuna varıldığı gerekçesiyle davanın görev yönünden reddine karar vermiş; bu karar kesinleşmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE :

Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Ahmet AKYALÇIN'ın Başkanlığında, Üyeler: Mustafa KICALIOĞLU, Erdoğan BUYURGAN, Habibe ÜNAL, Ayper GÖKTUNA, Muhittin KARATOPRAK ve Gürbüz GÜMÜŞAY'ın katılımlarıyla yapılan 2.6.2008 günlü toplantısında;

I-İLK İNCELEME : Dosya üzerinde 2247 sayılı Yasa'nın 27. maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre, genel ve askeri idari yargı yerleri arasında anılan Yasa'nın 14. maddesinde öngörülen biçimde olumsuz görev uyuşmazlığı doğduğu, Askeri Yüksek İdare Mahkemesine ait dosyanın 15. maddede belirtilen yönteme uygun olarak davacı vekilinin istemi üzerine son görevsizlik kararını veren Mahkemece; idari yargı kararının kesinleşme durumunu gösteren onaylı bir örneğinin Başkanlık yazısı üzerine Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderildiği ve usule ilişkin herhangi bir noksanlık bulunmadığı anlaşıldığından, görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oybirliği ile karar verildi.

II-ESASIN İNCELENMESİ : Raportör-Hakim Taşkın Çelik'in, davanın çözümünde genel idari yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Danıştay Savcısı Gülen AYDINOĞLU ile AYİM Savcısı Selahattin KARAKAYA'nın davada genel idari yargının görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

Dava, askerlik hizmetini yapmakta iken, çıkan orman yangınını söndürme çalışmalarına katılan ve bir dozerin çalışma esnasında yuvarladığı kayanın çarpması sonucu vefat eden J. Çvş. Mustafa Mutlu'nun yakınları olan davacıların; kendilerine Orman Kanununun 71. maddesinde belirtilen ek gösterge dahil en yüksek, devlet memuru aylığının yüz katı ödeme yapılması istemiyle yaptıkları başvurunun zımmen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Anayasa'nın 157. maddesinde, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesi olduğu; ancak askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartının aranmayacağı belirtilmiş; 1602 sayılı Yasa'nın 20. maddesinde de aynı hüküm yer almıştır. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin bir davaya bakabilmesi için dava konusu idari işlemin "asker kişiyi ilgilendirmesi" ve "askeri hizmete ilişkin bulunması" koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

1602 sayılı Yasa'nın değişik 20. maddesinde, Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli bulunan veya hizmetten ayrılmış olan, subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci uzman çavuş, uzman jandarma çavuş, erbaş ve erler ile sivil memurlar asker kişi sayılmaktadır.

İdari işlemin, görevli yargı yerinin tespiti yönünden " askeri hizmete ilişkin" olup olmadığının saptanabilmesi için işlemin konusuna bakılması gerekmektedir. Eğer idari işlem askeri gereklere, askeri usul ve yönteme ve askeri hizmete göre tesis edilmiş ise bu işlemin askeri hizmete ilişkin olduğu kabul edilmelidir. Daha açık bir ifadeyle, askeri hizmete ilişkin idari işlemler: idarenin bir asker kişinin askeri yeterlik ve yeteneklerinin, tutum ve davranışlarının, askeri geçmişinin, asker kişi olmaktan kaynaklanan hak ve ödevlerinin; askerlik hizmetinin amacı, askeri görev yerlerinin özellikleri, askeri kural ve gerekler göz önünde tutularak değerlendirilmesi sonucunda tesis edilen işlemlerdir. İşlem, askeri olmayan bir makam tarafından tesis edilmiş olsa bile durum değişmemekte menfaati ihlal edilen asker kişinin açtığı davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde görülmesi gerekmektedir.

Gerek Anayasa'da gerek 1602 sayılı Yasa'da öngörülen düzenlemeye göre, askeri hizmete ilişkin bir idari işlem ya da eylemin asker kişiyi ilgilendirmesi koşulunu da taşıması halinde, bu asker kişinin ölümünden dolayı kendilerine maddi ve/veya manevi hakların yansıtılmasını isteyenler tarafından açılan davalara Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde bakılacağında duraksamaya yer olmayıp, davacının her halde asker kişi olması gerektiği yolunda açık bir kural bulunmamaktadır.

Nitekim, bir asker kişinin şahsına sıkı sıkıya bağlı olmayan ve mirasçılarına intikali olanaklı bulunan şehit dul ve yetim aylığı gibi hakların elde edilmesine yönelik bulunan ve idarece bu asker kişinin askeri yeterlik ve yeteneklerinin, tutum ve davranışlarının, askeri geçmişinin, asker kişi olmaktan kaynaklanan hak ve ödevlerinin; askerlik hizmetinin amacı, askeri görev yerlerinin özellikleri, askeri kural ve gerekler göz önünde tutularak tesis edilen işlemlerde "asker kişiyi ilgilendirme" koşulunun gerçekleştiği; bu nedenle, asker kişinin desteğinden yoksun kalan aile bireyleri veya kanuni ya da akdi halefi tarafından açılan iptal davalarının görüm ve çözümünde AYİM'in görevli olduğu, Uyuşmazlık Mahkemesi'nin yerleşik kararları ile kabul görmüş bulunmaktadır.

Buna göre, görevde iken ölen J.çavuşun yakınları olan davacılar tarafından açılan dava konusu işlemde, asker kişiyi ilgilendirme koşulunun gerçekleştiği kuşkusuzdur.

İşlemin askeri hizmete ilişkin olup olmadığına gelince:

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 71. maddesinde, " Orman yangınlarını söndürme çalışmalarına bilfiil katılmış olanlardan;

a) Ölenlerin kanuni mirasçıları ile yaşamak için gerekli hareketleri yapmaktan aciz ve hayatını başkasının yardım ve desteği ile sürdürebilecek şekilde malûl olanlara, ek gösterge dahil en yüksek devlet memuru brüt aylığının yüz katı tutarında, (…

…) Tazminat ödenir. Bu ödemeler damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tâbi tutulmaz. (…

…)

Birinci fıkranın (a) bendi esaslarına göre tespit edilen tazminatın kanunî mirasçılara intikalinde; ölenin eş ve füruu veya yalnızca füruu ile içtima eden ve ölüm tarihinde sağ olan ana ve babasının her birine ayrı ayrı olmak üzere % 15 tutarındaki kısmı verildikten sonra kalanı içtima eden diğer mirasçılara ödenir. Diğer hallerde miras hükümleri uygulanır. Ancak ana veya babaya verilen tazminat çocukların her birine ödenen tazminattan fazla olamaz.

Bu madde hükümlerine göre ödenecek tazminat, maddî ve manevî zararların karşılığıdır. Yargı mercilerinde maddi ve manevi zararlar karşılığı olarak idarenin ödemekle yükümlü tutulacağı tazminatın hesabında, bu madde hükümlerine göre ödenen tazminat göz önünde tutulur. (…

…)

Bu madde hükümlerine göre ödenecek tazminattan yararlanacakların tespit usulü, sakatlık dereceleri itibariyle uygulanacak tazminat oranları, ödemeye ilişkin esas ve usuller ile uygulamaya ilişkin diğer hususlar Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelik ile düzenlenir. (…

…) " denilmiştir.

Uyuşmazlık konusu olayda askerlik görevini yapmakta iken, çıkan orman yangınını söndürmek için görevlendirilen J.Çvş Mustafa Mutlu'nun, yangın söndürme çalışmalarında kullanılan bir dozer aracının çalışması esnasında yuvarladığı bir kayanın çarpması sonucu vefat ettiği; müteveffanın yakınları olan Davacıların; kendilerine, Orman Kanununun 71. maddesinde belirtilen ek gösterge dahil en yüksek devlet memuru aylığının 100 katı ödeme yapılması yolundaki başvurularının davalı idarece zımnen reddedilmesi üzerine, bu kararın iptali istemiyle açtıkları davada; dava konusu işlemin askeri hizmetle bir ilgisinin bulunmadığı gibi, çözümlenecek olan anlaşmazlığın, orman yangınlarını söndürme çalışmalarına bilfiil katılmış olup da ölen sivil kişinin yakınlarının, aynı yöndeki isteğinden ve onun çözümü ile varılacak sonuçtan farklı olmayacağı açıktır.

Belirtilen duruma göre ve olayda Anayasa'nın 157. ve 1602 sayılı Yasanın 20. maddelerinde öngörülen "asker kişiyi ilgilendirme" ve "askeri hizmete ilişkin bulunma" koşulları birlikte gerçekleşmediğinden, davanın görüm ve çözümünde genel idari yargı yeri görevli bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Ankara 5. İdare Mahkemesinin görevsizlik kararının kaldırılması gerekmiştir.

SONUÇ: Davanın çözümünde GENEL İDARİ YARGININ görevli olduğuna, bu nedenle Ankara 5. İdare Mahkemesi'nce verilen 22.03.2006 gün ve E:2004/3265, K:2006/773 sayılı GÖREVSİZLİK KARARININ KALDIRILMASINA, 02.06.2008 gününde OYBİRLİĞİ İLE KESİN OLARAK karar verildi.